

MARIA LARSSON

GYEREKEK KÖNYVTÁRI ELLÁTÁSA GÖTEBORGBAN

Göteborgban egy Városi Könyvtár és huszonnégy kerületi könyvtár található. Ezek közül a három ún. forráskönyvtár regionális, hálózati-módszertani funkciókat lát el a körzetükben lévő könyvtárak körében. Ez a három könyvtár Västra Frölunda Könyvtár, Hisingen Könyvtár és Kortedala Könyvtár.

A göteborgi gyerekek könyvtári ellátása már a születésükkor megkezdődik. Minden újszülött szülei írásos tájékoztatót kapnak a Gyermekellátási Központban (védőnői hálózat) történő első látogatáskor arról, hogy ha bemennek a könyvtárba, akkor ajándékkönyv jár nekik. Ez a könyv a Barnens Första Bok (A gyerekek első könyve), amellyel együtt 2 ajánló bibliográfiát is átvehetnek. A könyvtáros ilyenkor megmutatja a gyerekkönyvtárat és tájékoztat arról, hogy a szülők és a gyerekek milyen könyvtári szolgáltatásokat vehetnek igénybe, és milyen programokon vehetnek részt. A gyerekek első könyvét a Västra Götalandi Régió finanszírozza. Ebbe a régióba tartozik Göteborg.

A göteborgi gyerekkönyvtárosok együttműködnek a kerületükben lévő Gyermekellátási Központtal és Gyermekorvosi Rendelővel. Ezen intézményekben egy kisebb gyűjtemény került elhelyezésre a könyvtár állományában lévő gyerekkönyvekből, amit a könyvtáros évi 3-4 alkalommal kicserél. A könyveket a váróteremben helyezték el, így a szülők olvashatnak a gyerekeknek, amíg a védőnőre vagy az orvosra várakoznak.

Néhány kerületben a gyerekkönyvtáros egy alkalommal részt vesz az újdonsült szülők számára szervezett csoportos tanfolyamon is, ahol a könyvtárról ad tájékoztatást, és ismerteti a magával vitt gyermekgondozási-, ill. gyerekkönyveket, CD-lemezeket. Különösen fontosnak tartják, hogy ezeken a beszélgetéseken az apák is részt vegyenek, hiszen fontos, hogy ők is olvassanak a gyerekeiknek.

Az új óvodai csoportok külön összeget kapnak arra a várostól, hogy egy alapállományt hozzanak létre gyerekkönyvekből. A könyvek kiválasztásához és megvásárlásához a gyerekkönyvtáros ad segítséget.

Több könyvtárban is külön Szülői Könyvállvány található, ahová a gyermekgondozással kapcsolatos könyveket, folyóiratokat, CD-lemezeket válogatták össze.

Néhány könyvtárban babacsoport működik. Itt a résztvevő szülők (többségükben anyukák) hetente találkoznak. A könyvtáros a foglalkozás alkalmával a legkisebbekhez szóló gyerekkönyveket, leporellókat, valamint gyereknevelési, pszichológiai tárgyú könyveket ismertet. Előfordul az is, hogy külső előadót hívnak, ha valamelyik témában szeretnének elmélyülni. Ezeket a találkozókat mindig kávézás, teázás zárja, amit rendszerint a könyvtár fizet. Esetleg megkérlik a szülőket, hogy néhány koronával járuljanak hozzá.

Az óvodás korú gyerekek az óvodai csoporttal kezdenek könyvtárba járni. Az óvónők általában délelőtt látogatnak el a könyvtárba, néhány gyerek kíséretében, hogy aztán együtt válasszák ki azokat a könyveket, CD-lemezeket, diafilmeket, amiket magukkal visznek az óvodába. Egy alkalommal kb. 30 könyvet kölcsönöznek, amit havonta cserélnek. A könyveket speciális fehér kartondobozokban viszik magukkal. Az is előfordul, hogy az óvónő betelefonál a könyvtárba, hogy másnap szeretne jönni könyveket cserélni, és megkéri a könyvtárost, hogy készítsen elő egy doboz könyvet a számára. A könyvtáros jobban ismeri a gyerekirodalmat, és szakértelemmel tudja összeválogatni a könyveket. Az óvodai csoportok gyakran foglalkoznak valamilyen témával, és ilyenkor ehhez kérnek könyveket. Göteborgban ilyen téma például a tenger.

A göteborgi gyerekek hatéves korukban kapnak második alkalommal ajándékkönyvet a könyvtárban. De ezt a könyvet csak bizonyos kerületi könyvtárak osztják ki, és különféle módon finanszírozzák. Kortedala Könyvtár a saját költségvetéséből fizeti, és a Barnens Andra Bok (A gyerekek második könyve) kerül kiosztásra minden évben. Torslanda kerület könyvtárában 2010-ben 460 könyvet ajándékoztak a hatéveseknek. A könyvtáros 20 osztályt hívott be a könyvtárba a tavasz folyamán. A könyvek szétosztását mesélés előzte meg. A gyerekek több könyv közül válogathattak.

A harmadik ajándékkönyvet a göteborgi gyerekek a 3. osztályban kapják. A könyvek kiosztására decemberben kerül sor, amikor az osztály ellátogat a könyvtárba, ahol minden gyerek kap egy könyvet és mellé egy olvasónaplót. A könyvet a Kulturális Tanács által elnyert támogatásból finanszírozzák. Az olvasónaplót a göteborgi önkormányzat fizeti. Azt, hogy melyik könyv kerül kiosztásra, néhány göteborgi gyerekkönyvtáros

*...a göteborgi
gyerekek hatéves
korukban kapnak
második alkalommal
ajándékkönyvet...*

pontról pontra

határozza meg. Tehát minden gyerek ugyanazt a könyvet kapja, s ez évente változik. 2009-ben egy népszerű detektívregény-sorozat egyik részét vihette haza minden harmadikos.

A Kulturális Tanács által negyedévente irodalmi támogatásban részesült gyerekkönyvek Göteborgban a három forráskönyvtárba kerülnek. Azok azután elosztják a könyveket a hozzájuk tartozó kerületi könyvtárak között. A könyvtárak maguk döntenek el, hogy beveszik-e ezeket az állományukba, vagy más célra használják fel, pl. ajándékozásra vetélkedők alkalmával.

*...Disney-képeskönyveket
a könyvtárak
egyáltalán
nem vásárolnak...*

A Kulturális Tanácstól megpályázott támogatás egy részét Göteborg könyvtáraitban a Könyvszíri versenyre fordítják. A pénz az egyes kerületekben annak függvényében kerül elosztásra, hogy az adott kerületben hány iskolás gyerek van. Arról, hogy az összeg milyen módon kerül felhasználásra, a kerületi könyvtár maga dönt.

Kortedala Könyvtár minden évben a kerületben lévő iskolák 4. osztályai számára vásárol könyveket. Ha marad pénz, akkor valamelyik felsőbb osztály is részt vesz a Könyvszíriben. A verseny lebonyolítása úgy történik, hogy a gyerekkönyvtáros kiválaszt kb. 15 címet, s ezeket megveszi minden 4. osztály számára. Elolvassa őket, majd személyesen viszi ki az iskolákba, és ismerteti a gyerekeknek. A könyvek az osztályteremben maradnak, és a gyerekek olvassák és cserélgetik őket egymás között a pedagógus irányításával. Áprilisban pedig szavaznak azokra a könyvekre, amelyeket a legjobbnak tartottak. A verseny végén a könyvek bekerülnek az iskolai könyvtár állományába. De a kerületi vagy az iskolai könyvtárban kölcsönzött könyvekre is lehet szavazni, ha azok egy adott évben jelentek meg.

Biskopsgården kerületben az iskolák minden második évben vesznek részt a Könyvszíriben. A kerületi könyvtár szétosztja a Kulturális Tanácstól kapott pénzt a kerületben lévő iskolák között, és az iskolai könyvtárosok maguk vásárolják meg azokat a könyveket, amelyek részt vesznek a versenyben. Ezek bekerülnek az iskolai könyvtár állományába.

A svéd könyvtárosok nagyon fontosnak tartják, hogy minőségi gyerekkönyveket adjanak a gyerekek kezébe. A svéd gyermekirodalom nagy múlttal rendelkezik, és ma legalább száz gyerekkönyvíró publikál rendszeresen. Tehát nagy a választék, s igen kevés régi könyvet jelentenek meg újra, Astrid Lindgren regényein kívül. Disney-képesköny-

veket a könyvtárak egyáltalán nem vásárolnak, mert azokat a Könyvtár-ellátó recenzensei nem tartják értékes irodalomnak, így nem is veszik bele a kétheti rendszerességgel megjelenő katalógusukba. A gyerekkönyvek vásárlásakor a könyvtárosok a Könyvtárellátó recenzióit tartják mérvadónak. Talán érdemes megemlíteni, hogy az egy év alatt megjelent gyermek- és ifjúsági irodalom 40%-a kortárs svéd szerzőtől származik. A legtöbbet angolból fordítanak. A más nyelvekből fordított gyerekkönyvek száma elenyésző. Ez a német nyelvre is vonatkozik. Említésre érdemes, hogy néhány svéd gyerekkönyvet lefordítanak a bevándorlók nyelvére, és azokat Svédországban jelentetik meg. Így olvashatók például Astrid Lindgren, Sven Nordqvist, Martin Widmark könyvei arabul, perzsául, szomáliaiul.

Ami szembetűnő, az az új könyvek kölcsönzése. Egy tíz-húsz éve megjelent könyv már réginek számít, és feledésbe merül. Persze a sikerkönyveken kívül, ilyen például Pettson és Findusz, amit a magyar gyerekek is jól ismernek.

A svéd gyerekkönyvkiadók igyekeznek a különböző korosztályok életkori sajátosságainak és érdeklődési körének megfelelő sorozatokat megjelentetni. Különösen népszerű lett egy kezdő olvasók számára készült detektívregény-sorozat, a LasseMaja, aminek 2002 és 2010 között 18 része jelent meg. Ebből film is készült. A kiadók most éppen kezdő olvasókhoz szóló fantasy-sorozatokat adnak ki.

A könyvtárakban az óvónők és a pedagógusok külön olvasói kategóriát képeznek. A kölcsönzőkártyájuk a kerületi könyvtárban kerül elhelyezésre. Az óvodai csoportok 6 hétig kölcsönözhetik a könyveket a szokásos 3 hét helyett, és a pedagógusok nem fizetnek késedelmi díjat.

A kerületi könyvtárak és az iskolák között szoros együttműködés tapasztalható. Az iskolai osztályok havi rendszerességgel kölcsönöznek a helyi könyvtárban. A svéd gyerekek padjában mindig található egy gyerekkönyv, amit iskolai órán az arra kijelölt időben és a szünetekben olvasnak. A hangos olvasás pedig általánosnak mondható.

A gyerekkönyvtárosok rendszeresen meghívják az osztályokat a könyvtárba, hogy olvasnivalót ajánljanak a számukra. Az ajánlott könyveket a tanárok kikölcsönzik, és magukkal viszik az osztályterembe.

A göteborgi kerületi könyvtárak gyerekrészlegein korcsoportok és témák szerint kerülnek elhelyezésre a könyvek. Már a legkisebbeket is több svéd sorozat várja. Az óvodás korosztályhoz szóló képeskönyvek külön ládában kapnak helyet. Könyvállványokra kerülnek a népmesék, a kezdő olvasókhoz szóló könyvek és a 6-9 éves korosztály számára írott könyvek.

A 9-12, ill. 13-18 éves korosztály számára írott szépirodalmi műveket gyakran a következő témákra osztják: fantasy, detektívregények, vámpírok/szellemek, állatok, lovak, sport és az ún. könnyű stílusban írott köny-

pontról pontra

vek. Ezek a bevándorlókat és az olvasási nehézségekkel küzdő fiatalokat célozzák meg. Az ismeretterjesztő irodalom külön kerül elhelyezésre.

Néhány könyvtárban külön állványon helyezték el a fiatal felnőttek számára írott könyveket.

A gyerekrészlegeken található még hangoskönyvek, dvd-filmek, tv-játékok, cd-romok. A csökkentlátók és olvasási nehézségekkel küzdők számára nagyon sok gyermek- és ifjúsági könyvet olvasnak daisy-hangoskönyvre, ami mp3-lejátszóval meghallgatható.

Azokban a kerületekben, ahol sok bevándorló lakik, a gyerekrészlegen több nyelven is kölcsönözhető gyerekkönyvek. Az idegen nyelvű gyerekkönyvek beszerzése nem mindig könnyű feladat. Ezért több svéd gyerekkönyvet is lefordítottak a bevándorlók nyelvére, s ezeket Svédországban jelentetik meg.

A svéd könyvtárakban nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy a könyveket jól áttekinthető módon, ízlésesen helyezték el a könyvállványokon. Az elhasználdott könyveket azonnal kiselejtezik.

Göteborg iskolai könyvtárai nagyon különböznek egymástól. A legtöbb iskolában pedagógus látja el az iskolai könyvtárosi feladatokat, de van néhány olyan könyvtár is, ahol könyvtáros dolgozik. Az ő munkájukat segíti a Västra Frölunda Könyvtárban lévő Iskolai Könyvtári Központ, ahol egy-egy címből egy osztályra való példányt vásárolnak. Tanév közben az iskolák innen is kölcsönözhetnek, klasszikusokat is, de főleg mai gyerekkönyveket.

Göteborgban minden év márciusában irodalmi hetet rendeznek. Ilyenkor kb. 50 svéd gyermek- és ifjúsági író látogat a városba, és könyvtárakban, iskolákban találkoznak olvasóikkal.

A göteborgi gyerekkönyvtárosok minden év októberében továbbképzésen vesznek részt, aminek a neve Gyerekkönyvnap. Ezen a vasárnapon a svéd gyerekkönyvkiadók munkatársai ismertetik az év könyveit könyvesbolti dolgozók és könyvtárosok számára. A nagyobb kiadók egy-egy író is magukkal hoznak. A bemutatott könyveket a nap végén tombolán kisorsolják a résztvevőknek. Ráadásul mindenki kap egy ajándékkönyvet a kiadóktól.

Áprilisban kerül megrendezésre az a továbbképzés Göteborgban, ahol a Svéd Gyerekkönyv Intézet munkatársai előadás keretében részletesen beszámolnak arról a tanulmányról és statisztikáról, amit az előző év gyerekkönyvterméséről készítettek. (Forrás: <http://melissaofficinalis.blogspot.com/2010/09/gyerekek-konyvtari-ellatas-a-goteborgban.html>)